

Курочкін Андрій Вікторович,
*магістрант кафедри Публічне
управління та адміністрування
Сумський національний аграрний університет*
Рибіна Лариса Олександрівна
*к.е.н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Сумський національний аграрний університет*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СЕРВІСУ ПАЛІАТИВНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ

Створення і впровадження належного сервісу паліативної допомоги в Україні тільки розпочинається і є однією із складових медичної реформи. Світовий досвід показує використання на практиці різних моделей паліативної допомоги, в яких зосереджується увага на медичній, психологічній, соціальній, духовній підтримці паліативних пацієнтів та членів їх родин. Однак питання комплексності, інтегрованості такої пацієнт-орієнтованої підтримки залишаються актуальними не тільки для України, а й для провідних країн світу.

На відміну від провідних країн світу в Україні сервіс паліативної допомоги в основному обмежується лише лікувальною діяльністю медичного персоналу у закладах охорони здоров'я і не розглядає цілий комплекс соціальних аспектів взаємодії пацієнт-фахівець. Але спеціалізоване медичне втручання орієнтовано лише на виліковування хвороби, а паліативна допомога має на меті, в першу чергу, полегшення фізичного страждання хворого – подолання болю та усунення інших негативних проявів хвороби, підтримку його духовного та емоційного стану, а також намагається сприяти покращенню умов життя хворого та його оточення. Тому більшість країн світу соціальна робота є невід'ємним компонентом сфери охорони здоров'я, в межах якої соціальний працівник проводить соціальний захист пацієнтів через систему соціального страхування, надає психологічну підтримку, проводить реабілітаційну роботу [1].

Паліативна допомога включена у визначення універсального охоплення здоров'я. При цьому забезпечення доступності паліативної допомоги пов'язане не тільки із етичним зобов'язанням систем охорони здоров'я, а також із

зобов'язанням відповідно до міжнародного законодавства про права людини. Право на паліативну допомогу та полегшення болю визнається правом людини на здоров'я. Право на здоров'я гарантується широким спектром міжнародних та регіональних договорів з прав людини, включаючи, наприклад, Міжнародний пакт про економічні соціальні та культурні права (у статті 12) та Конвенцію про права дитини (у статті 24). Останній договір був ратифікований усіма країнами світу за винятком Сомалі та Сполучених Штатів Америки [2].

В Україні надання паліативної допомоги регулюється низкою законодавчих актів (закони України, постанови Кабінету Міністрів України та накази Міністерства охорони здоров'я України), які за останні роки оновились. Зокрема, Законом України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» від 19.10.2017 р. № 2168-VIII закріплені державні фінансові гарантії надання необхідних пацієнтам медичних послуг, в т.ч. паліативних, та лікарських засобів належної якості за рахунок коштів Державного бюджету України за програмою медичних гарантій. Постановою КМУ від 10.07.2019 № 675 створено Центр медичної реабілітації та паліативної допомоги дітям, як спеціалізований заклад охорони здоров'я, утворений з метою задоволення потреб дітей у медичній реабілітації та паліативній допомозі. Наказом Міністерства охорони здоров'я від 04.06.2020 року №1308 з метою удосконалення порядку надання паліативної допомоги та організації надання паліативної допомоги дітям затверджений Порядок надання паліативної допомоги та інші. Також у 2016 році МОЗ розробило проект Стратегії розвитку паліативної допомоги в Україні на період до 2027 р. і план заходів щодо її реалізації, якою передбачено створення соціально-медичних центрів, які надаватимуть комплекс послуг паліативним пацієнтам та членам їхніх сімей. Але, на жаль, цей документ не прийнято на сьогодні.

Таким чином, відсутність системної нормативно-правової бази паліативної допомоги та концепції розвитку такого виду допомоги свідчить про недостатню увагу до цієї проблеми з боку держави, державних та місцевих органів управління. Як зазначає К. Данелюк, неврегульованими в цій системі залишаються: фінансовий механізм; стандартизація і ліцензування такої

допомоги; кадрове забезпечення; забезпечення паліативних пацієнтів знеболювальними препаратами, організаційний механізм між секторальної і міжвідомчої співпраці; система підготовки медичних, соціальних працівників за спеціальністю «паліативна допомога»; механізм надання послуг такої допомоги недержавними організаціями, благодійниками, волонтерами тощо [3].

Відомче розмежування закладів охорони здоров'я та соціального захисту ускладнює формування комплексу необхідних медичних та соціальних заходів, які передбачає система паліативної допомоги в цілому. А ініціатива органів місцевого самоврядування щодо створення закладів медико-соціальної допомоги не вирішує всіх проблем забезпечення населення як медико-соціальною допомогою в цілому, в тому числі паліативною допомогою.

До основних причин недосконалого розвитку паліативної допомоги на місцевому рівні, зокрема у Сумській області, можна віднести:

- недосконала нормативно-правова база;
- недостатнє фінансування;
- низький рівень паліативної компетенції, сформований у процесі професійної підготовки медичних працівників;
- недосконала система інформування громадськості з питань паліативної допомоги;
- недостатній рівень духовно-морального виховання людей на основі цінностей любові, милосердя та співчуття до ближнього та практичного втілення цих цінностей під час надання допомоги помираючим хворим та їх близьким;
- низька активність недержавних організацій та благодійників щодо участі в реалізації завдань паліативної допомоги та догляду;
- недостатнє застосування адекватних методів знеболення та усунення розладів фізіологічних функцій та інших соматичних проблем.

На усунення цих причин спрямована Обласна програма розвитку паліативної допомоги на 2018-2020 роки, затверджена у 2018 році згідно відповідного проекту [4].

Таким чином, необхідно розвивати та визначити на державному рівні роль і

місце паліативної допомоги в галузі охорони здоров'я на всій території держави, враховуючи регіональні, демографічні та соціальні чинники. Головним питанням розвитку системи паліативної допомоги в Україні є термінова розробка національних стандартів паліативної допомоги, протоколів медичних рекомендацій та інструкції для фахівців, які надають паліативну допомогу в закладах охорони здоров'я і соціального захисту населення та вдома.

На думку Крюкова С.А. в основі концептуальної моделі паліативної допомоги в Україні з врахуванням сучасних тенденцій, спрямованих на комплексне і якісне надання медико-соціальних послуг, адекватне управління системою повинні бути принципи:

- офіційного визнання;
- доступності, тобто паліативна допомога повинна бути максимально наближеною до населення за рахунок її складових: поліклінічної служби та стаціонарної допомоги;
- правового регулювання, сполучення державного і місцевого управління та управління системою медико-соціальної допомоги;
- кадрового підбору;
- стандартизації медико-соціальної допомоги;
- наступності та послідовності;
- взаємодії державних, комунальних, приватних закладів;
- комплексного поєднання медичної та соціальної допомоги;
- міжсекторної співпраці державних, комунальних, громадських та релігійних організацій у сфері надання медико-соціальних послуг;
- багатоканального фінансування;
- ресурсного та інформаційного забезпечення;
- адекватного моніторингу;
- підзвітності у своїй роботі;
- планування діяльності служби медико-соціальної допомоги [5].

У процесі розвитку служби паліативної допомоги і підвищення якості надання медико-соціальних послуг значну роль повинно відігравати державне регулювання за рахунок таких складових, як: ліцензування діяльності закладів паліативної допомоги, акредитація, стандартизація надання послуг, розробка та затвердження типового уставу, затвердження типових посадових інструкцій, бюджетного регулювання, залучення до проходження альтернативної служби осіб в закладах паліативної медицини, надання податкових пільг.

Література:

1. Кандиба М.Б. Зарубіжний досвід підготовки соціальних працівників у контексті соціально-медичного спрямування. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2012. №3. С. 154-158.
2. Планування та впровадження послуг з паліативної допомоги: керівництво для керівників програм. 2016. ВООЗ. 94 с.
3. Данелюк К.В. Сучасний стан реалізації організаційного механізму державного управління паліативною та хоспісною допомогою в Україні. Ефективність державного управління. 2017. Вип. 4. С. 218-229. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2017_4_25.
4. Про схвалення проекту Обласної програми розвитку паліативної допомоги на 2018-2020 роки. Розпорядження Голови Сумської обласної державної адміністрації від 02.02.2018 р. №68-ОД.
5. Крюков С.А. Державне управління в сфері медико-соціальної допомоги безнадійно хворим: Дис... канд. наук з держ. управління: 25.00.05 / Дніпропетровський регіональний ін-т держ. управління Української академії держ. управління при Президентіві України. Д. 2002. 225 с.